

PARIJS, Phillipe Van; HRUBEC, Marek; BRABEC, Martin a kol. : Všeobecný základní příjem : právo na lenost, nebo na přežití? 1. vyd. Praha 2007 : FILOSOFIA. Edice Filosofie a sociální vědy. 202 s. ISBN 978-80-7007-259-2

Profesor Phillipe Van Parijs je tvůrcem a zároveň živoucím symbolem koncepce nepodmíněného a všeobecného základního příjmu, patrně nejvlivnějšího a zároveň nepraktičtějšího návrhu na spojení svobody a rovnosti, který kdy vzešel z prostředí egalitárního/levicového libertarianismu. V 70. a 80. letech měl Van Parijs ideově blízko k analytickému marxismu, patřil k The September Group (např. Przeworski, Wright, Cohen, Roemer ad.), sám se ale nikdy za marxistu nepovažoval a v současnosti je patrně nejznámějším egalitárním/levicovým libertariánem vůbec. (Další informace a úplnou bibliografii si může čtenář opatřit na Van Parijsově osobní stránce na lovaňské univerzitě: <http://www.uclouvain.be/en-11688.html>)

Anotovaná kniha je obrazem polemiky, kterou v českém prostředí vyvolal Van Parijsův text *Základní příjem pro všechny* – v knize také obsažený –, přeložený Martinem Brabcem a publikovaný v r. 2005 ve Filosofickém časopise. Základem této polemiky je spor o interpretaci Van Parijsových názorů mezi Martinem Brabcem a Markem Hrubcem na straně jedné a Miloslavem Bednářem na straně druhé. Po ideové stránce pak, zjednodušeně řečeno, spor mezi zastáncem Van Parijsova přístupu a obhájcem všeobecného základního příjmu z pozice levicového libertarianismu, doplňovaného analytickým socialismem / analytickým marxismem (Brabec), a odpůrcem Van Parijsova přístupu a základního příjmu z pozice konzervatismu, doplňovaného pravicovým libertarianismem (Bednář). Na tuto polemiku, probíhající původně na stránkách Filosofického časopisu v r. 2005 a 2006, připadá 7 z 15 příspěvků, které jsou v knize obsaženy. Brabec s Hrubcem jsou navíc editory celé knihy, napsali společně úvodní stať o egalitárním libertarianismu a Hrubec sám také závěrečnou stať, v níž se pokouší proběhnoucí diskusi rekonstruovat a rozdělit ji podle zastávaných názorů do jednotlivých proudů politické filozofie.

Výše zmíněnou debatu ovšem v knize doplňují i další příspěvky, jež spolu s texty Brabcovými, Hrubcovými a Bednářovými poskytují čtenáři obraz šíře a pestrosti současného liberálního diskurzu. Najdeme zde zástupce celé řady proudů, od levicového libertarianismu přes feministickou perspektivu, komunitarismus a egalitární liberalismus až ke konzervativnímu komunitarismu a libertarianismu pravicovému. Vedle Brabce, Hrubce a Bednáře pak jmenovitě Martina Škabrahu – který dvěma texty zasáhl přímo do výše uvedené polemiky ve Filosofickém časopise –, dále Václava Tomka, Dana Šťastného, Josefa Šímu, Ladislava Hohoše, Milana Valacha, Zuzanu Uhde a Ondřeje Štecha.

Nepočítáme-li však samotnou diskusi na stránkách Filosofického časopisu, nevyvolala v našem akademickém prostředí problematika všeobecného základního příjmu žádný větší ohlas, mimo úzký okruh politické filozofie prošla téměř bez povšimnutí. Ani vydání anotované knihy v listopadu loňského roku nevyvolalo příliš velký zájem recenzentů. A přestože jde o téma ve svém důsledku velmi praktické a svou povahou vysloveně politické – např. současné debaty o budoucnosti welfare state si už v západní Evropě nelze bez Van Parijsova přístupu vůbec představit –, v domácím prostředí se ho dosud nechopilo žádné z vlivných médií, žádný z „public intellectuals“, nezačala o něm diskutovat ani žádná z politických stran.

Paradoxně jediným politikem, který se debaty o všeobecném základním příjmu alespoň okrajově dotkl – byť spíše shodou náhod –, byl někdejší ministr financí za ODS Vlastimil Tlustý. Ten již v r. 2003 začal v úvahách o budoucích změnách sociálního systému hovořit o rovné a nepodmíněné sociální dávce, která by měla nahradit celý systém stávající sociální podpory. Tato myšlenka – vycházející ovšem z větší části z jiných zdrojů, než je Van Parijsův koncept, konstruovaná také odlišným způsobem a především sloužící zcela jinému účelu – byla v r. 2005 na sjezdu ODS představena jako projekt státem zaručeného příjmu a ještě těsně po parlamentních volbách v r. 2006 s ní Vlastimil Tlustý jako nastupující ministr financí počítal. Na druhou stranu, možná tato skutečnost – tedy že návrhům levicového libertariána se u nás nejvíce blíží návrhy z dílny přesvědčeného pravicového neoliberala – není zase tak paradoxní, jak se na první pohled zdá. Prostě to jen ukazuje, že libertariánství jako odnož liberalismu má svou levicovou i pravicovou variantu a že přes veškerou rozdílnost – podobnost mezi Van Parijsovou a Tlustého představou totiž skutečně existuje jen při velmi zblběžném pohledu – jsou oběma variantám společné některé metodologické, zejména pak ontologické základy.

Anotovaná kniha může posloužit jednak jako zdroj informací o tématu všeobecného základního příjmu i tématu egalitárního/levicového libertarianismu obecně, jednak jako obraz šíře a pestrosti diskurzu liberální politické filozofie. A může zároveň mimoděk posloužit za příklad toho, na jaké úrovni je a jakým způsobem probíhá v (naší) akademické obci názorová polemika.